

Standbeelden en gedenktekens te Hasselt

Monument van Leopold II

Ofschoon het Monument van Leopold II van betrekkelijk recente datum is, moet men toch tot in de twintiger jaren teruggaan om het motief tot oprichting ervan te vinden. Op 18 maart 1929 werd op initiatief van de toenmalige Minister van Koloniën, de heer Henri Jaspar, de “Bond van het Kongolees aandenken” opgericht, waaraan Koning Albert zijn hoge bescherming verleende en waarvan wijlen Zijne Eminentie Kardinaal Van Roey het ere-voorzitterschap aanvaardde. Als voornaamste doelstellingen van deze “Bond van het Kongolees aandenken” noteren we: de herinnering aan de pioniers in Afrika levendig houden en de Belgische jeugd leren het pionierswerk van deze landgenoten te waarderen.

Herinneren wij er hier aan dat de Hasselaar Dr. Arnold Maes een der eerste van deze pioniers in Kongo is geweest. Hij werd op 24 maart 1854 te Hasselt geboren, waar hij zijn lagere en middelbare studies deed. In 1877 behaalde hij aan de hogeschool van Leuven het diploma van doctor in de natuurlijke wetenschappen en op 13 juli van datzelfde jaar deed hij reeds zijn aanvraag om deel te mogen uitmaken van de eerste Belgische expeditie ter verkenning van Midden-Afrika. Deze laatste stond onder leiding van kapitein Crespel en had als doel een post op het Tanganikameer te stichten. Rond half oktober 1877 vertrok de expeditie uit Oostende en zij belandde op 12 december te Zanzibar, welke stad als steunpunt voor de verdere verkenning van Afrika was aangewezen. Dr. Arnold Maes, zoals trouwens op een na alle leden van deze eerste expeditie, zou nochtans het einddoel van zijn tocht niet bereiken, want hij werd getroffen door een zonnesteek en overleed op maandag 14 januari 1878 te Zanzibar, waar hij 's anderendaags ook begraven werd. Koning Leopold II, de bezieler van de expeditie stuurde een brief van deelneming aan de familie Maes en liet op 28 januari 1878 in de hoofdkerk St-Quintinus te Hasselt een plechtige lijkdienst voor de zielerust van deze jeugdige Hasseltse Afrikareiziger opdragen. Onlangs nog heeft anderzijds het Stadsbestuur van Hasselt ter herinnering aan deze moedige jongeling, die zijn leven gaf in dienst van het Afrikaanse beschavingswerk, een straat naar hem genoemd.

Wij menen te weten dat de provinciale vereniging van de “Koloniale dagen van Limburg” van meet af aan zijn actieve medewerking aan hogergenoemde “Bond van het Kongolees aandenken” heeft verleend. Einde 1936 vatten haar leden reeds het plan op om te Hasselt een provinciaal monument op te richten ter ere van Leopold II en zijn Limburgse medewerkers in Kongo, doch het was pas in 1939 dat men hiermede definitief van wal stak. De mobilisatie en de oorlog waren er nochtans de oorzaak van dat van al die mooie voornemens vooralsnog niets in huis kwam.

Uitgesteld was echter niet verloren, want einde 1951 werden de plannen van voor de oorlog terug ter hand genomen en ditmaal was het de goede keer. Alles liep vlot van stapel en reeds in 1952 zagen de leden van de “Koloniale dagen van Limburg” hun schone droom werkelijkheid worden.

Benevens een flinke geldelijke steun, stelde het Stadsbestuur van Hasselt een prachtige hoek van het Kolonel-Dusartplein ter beschikking voor de oprichting van

dit Monument van Leopold II. Op 16 juni 1952 mocht de burgemeester van Hasselt, Dr. J. Bollen, de eerste steen ervan leggen, bij welke plechtigheid er ook een oorkonde werd ingemetseld. Op 13 juli daaropvolgend was het monument, dat bekostigd werd door toelagen vanwege de staat en een zeker aantal gemeenten, door giften van koloniale instellingen in België en Kongo en door bijdragen van de Limburgse kolonials, klaar en had de inhuldiging ervan plaats in tegenwoordigheid van Generaal Daneels, vleugeladjutant van Koning Boudewijn.

Het is een groot, in de breedte ontvouwd monument in blauwe steen. De hoofdgedachten ervan werden gegeven voor het bestuur van de “Kolniale dagen van Limburg”, de plannen opgesteld door de Hasseltse architecten A. Lippens en L. Moors en de uitvoering toevertrouwd aan de steenkapper A. Myny.

Het monument is bekroond door een bronzen borstbeeld van Koning Leopold II. Het ontplooid gedeelte, in blauwe steen, bestaat uit zeven platen, op de middelslste waarvan, juist onder 's Konings borstbeeld, de koninklijke kroon staat gebeiteld en in bronzen letters het opschrift: “Hulde aan Z.M. Koning Leopold II en aan al zijn Limburgse medewerkers” is aangebracht. Dit middenstuk is aan weerszijden geflankeerd door een drietal andere platen waarop, eveneens in bronzen letters, de naam en de geboorteplaats van alle Limburgers, vóór 1908 in Afrika begraven, zijn bevestigd. 31 namen van gemeenten en 46 namen van Limburgers herinneren aan 't Limburgs aandeel in het Kongolees beschavingswerk. Links en rechts is het ontvouwd gedeelte afgesloten door een bronzen paneel met beeldhouwwerk van de hand van Raf Mailloux van Genk en gegoten bij De Coene te Ruisbroek.

Op het rechter paneel met als onderschrift “De bevrijding” zien we een koloniaal officier met de Kongolese vlag in de hand, symboliserend de krachtinspanningen van de Belgische pioniers. Links van hem staan vier wapenschilden, die van beneden naar boven de volgende jaartallen en symbolen dragen en de hierna vernoemde betekenis hebben:

- 1876 en de Kongolese vlag, voorstellende de Internationale Afrikaanse Vereniging, die zich het openstellen van het Kongobekken voor de beschaving tot taak heeft gesteld en in het raam van wier activiteit de Belgische expeditie op het getouw werd gezet, waarvan Dr. Arnold Maes, zoals hoger gezegd, deel uit maakte;
- 1885 en de kaart van het Kongobekken, verbeeldend de uitroeping van de Internationale Kongolese Vereniging tot soevereine staat;
- 1890 - 1894 en een gebroken keten, symboliserend de veldtocht tegen de slavenhandel;
- 1908, de Kongolese vlag en het Belgisch wapenschild, wat betekent de aanhechting van Kongo bij België.

Op het linker paneel, met als ondertitel: “De beschaving” is een missionaris afgebeeld op weg voor de beschaving en de bekering van Kongo, waarvan de landkaart op de achtergrond staat getekend. Rechts van hem weer vier wapenschilden met de volgende symbolen van beneden naar boven:

- de herautstaf van Mercurius en het kamrad, zijnde het zinnebeeld van de handel en de nijverheid;
- de machete en de schop, wat de landbouw moet voorstellen;
- potwerk, een ivoren tand en een korf, duidend op het ambachtswezen;

- het rode kruis en een microscoop, symboliserend de hygiëne en de strijd tegen de ziekten.

Rond het monument werd door stadszorgen een mooi plantsoen aangelegd, te midden waarvan een praalsteen staat met de hoofding van het briefpapier, dat door Leopold II ter beschikking van de Araabse gouverneurs werd opgesteld en dat de volgende tekst bevatte:

- in 't midden: De goede afloop ligt in de ijver en in de arbeid;
- daaronder: Onafhankelijk Gouvernement van Kongo;
- van links naar rechts: Verbintenis is schuld - Wees getrouw aan uw beloften.
- God is getuige der waarheid. - Volbreng uw heilige verbintenissen.

In deze praalsteen is een koffertje geplaatst met aarde van de graven van M.N.E. Beckers van Bilzen en van eerwaarde pater G. Jehoel, van Eksel, beiden begraven in Leopoldstad in Kongo. Bedoeld koffertje werd meegebracht door een eenheid van de Kongolese Weermacht, die in 1958, ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling te Brussel, naar België kwam en toen een bezoek aan de stad Hasselt bracht. Als aandenken aan dit bezoek mocht de Kongolese militaire muziekkapel van Leopoldstad vier eretamboers in ontvangst nemen, geschonken respectief door de provincie Limburg, de stad Hasselt, de oudstrijders en de koloniale van Limburg. 's Avonds gaf zij hiermede op de kiosk van het Leopoldplein te Hasselt een spektakulair concert.

Laten we tenslotte deze bijdrage over het Monument van Leopold II besluiten met nog te vermelden dat er telken jare, op het einde van de maand juni, aan dit monument een plechtigheid met bloemenhulde plaats vindt, georganiseerd door het bestuur van de K.M. "Koloniale dagen van Limburg".

Albert Broux.

Uit: Toerisme in Limburg, z.j., pp. 63-64.